

Милосав Ђалић

ОПУСТОШЕЊЕ ЈЕДНОГ ПРЕДЕЛА

И пре него што је сунце последњи зрак бацило преко брегова трошне земље у брдским странама између Дубља и Попине, у мрак шмугнуше змије, цареви мрака и очаја, после велике припеке која се даноноћно вртела на брду, на кречу и камењу, као проклетство. И дан кад мину, и ноћ кад поче утишано да се приближава, и кров црвени од натрулих дасака што се изгуби изнад Попине, и то све заједно утрну у летње прозукло сугоње, па вечер постаде као сенка, као птица злогодница. Никада сунце није брзо ни залазило овде, као на печењевцу, оно је божји жар показивало народу, да се кука док је живог створа овде и никад да се не зна да ли ће љута жегга однети за собом и сагорети све што је посејано и изникло или ће после ње, љуте као врцаво кремење са тоцила воденичних каменова, закресати громови са олујином и однети сав берићет изнад дубљанских страна и попинских голети, улетеће злослутни змај у муњама и облацима у Царине, пуне винограда и нараслих бресака, уздрмаће винограде по Врнујевићима, закукаће Бујаковац од тешког града.

И отићи ће све, под Ђавољом ватром, с божјим благословом. Поједе ала и врана оно што родина и земља материца зачне. После закука народ, и опет на Велики петак похрли у Рибничку цркву да се помоли, и нек само зацвиле звона из ове знамените историјске цркве коју је подигао Милош Обреновић, па ће лакше да им буде, и да пробуде наду у нови дан који ће ујутру са Христом да се роди, и нови живот, и нови берићет.

Будите умерени и скромни у јелу, пићу и љубави, узвикивао је често њихов свештеник Ненад у тим и у свим другим временима када би се нашао између њих Дубљана, Попинаца и Рибничана. Помињао је тада, и увек пред васкрсење новог годишњег доба, пророка Малахија и мученика Гордија, да се они свете овом и сваком другом народу за све неумерености овога света.

Људи су почели да броје године, спавајући поред отворених прозора, ноћу, на својим доксатима, и мирисала храстова шума на жир и трулеж, на свеже дахове земље, године које су им прошле и које ће да дођу. Али ништа више неће да донесу собом те будуће године. Тамо у њиховим шумама, које чежњиво миришу ноћу на трагове шумских звери, у којима лети узбирају црни и бели слез за чај против кашља, крајника и дечјих богиња, урлају вукови понекад, а под њиховим уком мирно спава хајдучка трава и штавељ који ноћу замиришу као тамјан из Измирне.

ПРЕГЛЕД

Ту, у шумама, расту траве које лети беру, чувају, суше их и стављају под гредама, под вајатима — рузмарин, пелин, рен, пиревина, нана, метвица, коњски босиљак, жућаник, зова, бела рада, кадунља, арника, вења, и друго драгоцено биље које преко зиме травари носе од куће до куће и лече све болести које се јављају у овим крајевима.

Кад увече кокошке раније лежу, они очекују лепо време, и радосно спавају, или увече обично много крече вране, и када слепи мишеви лете и када су овце увече несташне и веселе. Ненад је волео да учи народ срећи и доброти, да влада љубав међу људима, а увече изађе иза Заравни: слуша како петли увече и ноћу певају, а кокоши са кљуном и са ноктима пера разчешавају, квочке с пилићима беже у своја гнезда, патке, гуске и друге водене птице са великом дреком се купају у Попинској реци и у воду се гњурају, врапци се играју на путу по прашина, вране на дрвећу се бију крилима па им перје лети пут облака, ласте над водом и над земљом ниско лете, крилима лепетајући воду и земљу доваћају, а и сам је Ненад у телу своје слабост осећао, и болове у својим удовима, као да се спрема нека грмљавина не у ваздуху него у његовом телу.

Ненад је све чешће почео да излази из куће, у вечерима кад звезде бљештаво сијају над гором, док иза његових леђа прекривених танком мантијом источни ветар почиње да дува све јаче, као да ће ујутру, док попински и дубљански каменоресци још спавају стврђим сновима, овај ветар све збрисати са лица земље. Ветар ноћу престаје, а ујутру доноси суво и ладно време. Онда завиори па разноси ситан песак, траву, сено и прашину, па кад Ненад помисли на њих одмах му се очи напунуше сузама. А Ненад свештеник, као дошљак у овим крајевима, само отхукну према ветру и шуми, и намах се сети своје мајке, Рускиње пореклом, из Украјине, која га је овде донела и ту се настанила, под турским и аустријским беканијама, повијена у црну мараму коју је у Ненадовим сећањима вавек носила за мужем Степаном који је погинуо у боју са Турцима, а имала је некако прнпурасто, изборано и намргођено, азијатско лице које Ненад није волео јер га је подсећало на његове пртеке Украјинце.

Она, Наталија, или Натушка, како је понекад сама себи тепала, волела је да овде, по настањенију у велелепној и драгој њој увек Србији, воздигне свој дом и да јединог сина Ненада кога је у прегачама донела преко ровова, под куршумима и сабљама, узмогне да изучи за свештеника и да поје ко сам Бог, а она да слуша, да ужива у небесним песмама, да чезнући за својом пламтећом звездом која смрт приказује, и призива, једног дана се во вечно насељеније вознесе пут небески и сједини са својим Степаном за којим је јако чезнула и који је не ретко призивао ноћу да добе иза шуме, после кише или у сунан.

Она је говорила Ненаду, а сада, док све спава као заклано у овој пустахијској дубљанској ноћи, кад хучу сове, он се присећа: „Да појеш песму свем отечеству, да се искупљујеш, да нас спасаваш, појавићеду се многи злочести људи и разбојници, а народ одступиће од своје чисти и православља. Беда и ужас морепловцима, метеж и непокорност међу војском, путовања царева. Појавиће се нови цареви који ће силом друге државе отимати. Штета и терет велики к народу од стране владатеља, мучке и страсти министра и заповедника биће скорби неповерења и никаквог благополучија међу људима“.

А сутра ће већ зором аустријски солдати да нагрну на дубљански мајдан „Бучницу“, да заплене сав камен и да га отпреме за Грац и Линц. Стаћу на окно, посред врата, као орао, и викнућу: „Назад, солдати!“ А испод мантије — ко ће се тога сетити — извучи ћу очеву, Степанову пушку, коју ми је мајка сачувала, па ћу да их узмем на нишан, једног по једног, онако поспане, буневне и збуњене, и побићу их све као врапце. Загрмеће моја пушка, очева гаравуша, па ће дубљанске шуме да одјекну као никад досад.

Па утону опет у мајчино говорење при једној јесењој ватри кад су пекли кукуруз: „Многи прилепчиви болести које ћеду се појавити као што су богиње и уштрб у стоки и смрт људима. Један цар и његов пријатељ бићеду са великим мислима оптерећени а и са бригом, а поданици са великом жалошћу и мучком од владатеља и проче госпде биће оптерећени. Један владатељ имаће много скроби и као да ће са смрћу окончати војну. Биће велики бојева војнички због чега ће и народ бити у великом терету, штети и слутњи, трговина слабог успеха и несрећа једног цара“.

Да ли је Ненад хтео још да слуша ветар или њу, њен драги угасли глас, који је надлазио, као слутња: „Биће болести и земљотреса, битке и убиства, многе неправде, и тешке данке; безаконија од стране владатеља с проћу поданика, буне продужавајуће се, велике препирке међу сопственом браћом и пријатељима. Опустошени-

је једног предела. Па као што ће многи опаки и злонаравни људи бити у великим достојнствама, које ће бити највећа куга народу и поданицима“.

ПОВЕЛА
ОК ГОВРА

А шта ако су све те њене слутње поруке мога пута и моје улоге вође коју сам прихватио међу овим добронаравним брћанима који ми бескрајно, до крви верују. Да ли ће то овај предео бити опустошен? Да ли ће моја глава да нарасте до крвавих звезда? Гукни, оживи, мртва мајко Наталија: „Многи лопова биће и разбојника по путовима. Битке и отимања од богати људи. Знатним људима предстоје смрти, к восточним странама биће велике битке и убиства, појавиће се многи разбојници и лопови тако, да поготову сви главни путеви биће опасни, које ће путницима много путеве отежавати. Разореније и опустошеније једног малог царства и других градова, а места и штете грдне људима, убицајене преваре међу људима и простим народом, паданије они који буду гледали да оборе друге, и који копа јаму другом сам ће у њу пасти“.

Да ли ћеш да гледаш сутра нашу смрт и нашу побуну? Да ли све ово нама, Дубљанима, крваву пустош слутиш? Буди нам у помоћи, са својом свећом међу недрима и распуклим грудима што ти земљом растачу мајчино млеко. А шта, опет, кажеш, земљана моја вернице: „Биће помора малој деци, смутње међу војства и несугласице, народне буне и избавленије од мучења једног великог народа. Постављеније једног новог цара и уништење многи управителства, који царева и области силом отимају. Биће мало благочестија међу христијанима. Демократ примећава да ће бити много боева и убиства. Цареви и владатељи отежчаћеду поданике са великим данком, и многим другим неправдама. Умножиће се и возвисити многи убиточни људи. Међу народом биће мало поверења и страсопчитања. А онда ће се појавити скакавци“.